

Miliseum – museet mitt i militärhistorien

Sveriges bäst bevarade militära lägerplats är Skillingaryds Slätt. Redan på 1680-talet övades indelta soldater här. Från 1777 till 1914 var det Jönköpings Regementes (I 12) övningsplats. År 1898 tillkom även ett skjutfält för Smålands Artilleriregemente (A 6) och Artilleriets Skjutskola. I dag förvaltas såväl läger som skjutfält av Göta Ingenjörregemente (Ing 2).

Text: Sven Enqvist museichef

Miliseum
Skillingaryd.

Regementsheden i Skillingaryd, den så kallade Slätten, har använts för att öva militära förband sedan slutet av 1600-talet. Skillingaryd är beläget dryga 40 km söder om Jönköping i norra Småland. Från början betesmark och ljunghed, blev den från och med år 1777 övningshed för det samlade Jönköpings Regemente (I 12). En fast lägerbyggelse kring heden, Västra lägret, uppstod successivt under 1800-talet. År 1898 anlades dessutom ett skjutfält och byggnader för Smålands Artilleriregementes (A 6) och sedermera även för Artilleriets skjutskolas behov strax öster om heden, Östra lägret. I dag är båda lägren statliga byggnadsminnen. Västra lägret är dessutom av Riksantikvarieämbetet utvalt som det läger från Indelningsverkets tid som skall sparas för framtiden. Militär verksamhet fortgår alltjämt inom både läger och skjutfält.

Etablering av ett nytt militärhistoriskt museum

I denna anrika miljö pågår just nu etableringen av ett nytt militärhistoriskt museum, Miliseum Skillingaryd. Museiverksamheten drivs av Stiftelsen Regementsheden Skillingaryd, vilken har Vaggeryds kommun som ytterst verksamhetsansvarig och vilken har som närmaste samarbetspartners Göta Ingenjörregemente (Ing 2) och Jönköpings Läns museum. Stiftelsens verksamhet grundar sig i två statliga uppdrag inom ramen för museinätverket Sveriges Militärhistoriska

Arv (SMHA), ett nätverk som grundades 2008 och som drivs av Statens Försvarshistoriska Museer (SFHM). Dessa uppdrag är, för det första, att i ett nationellt perspektiv skildra begreppet regementsheden och den gamla indelta armén, samt, för det andra, att utgöra det nationella museet för Ingenjörstrupperna och dess föregångare Fortifikationen.

Verksamheten förutsätts också ta ett musealt ansvar för övriga gamla nu avvecklade Smålandsförband.

Miliseum sett mot öster, hösten 2012. Foto: Kaj Nordquist 2012.

Museiverksamheten bedrivs i två så kallade mathallar från c:a 1890, vilka ursprungligen uppförts som utspisningsbyggnader för vardera två kompanier inom Jönköpings Regemente. Dessa har nu pietetsfullt sammanbyggt med en receptionsbyggnad och en kommunikationsgång, ritade av Dan Johanssons arkitektkontor. Eftersom såväl mark och miljö som byggnader ingår i det statliga byggnadsminnet, har verksamheten alltifrån planläggning och projektering till markberedning och byggnation, fortgått i nära samråd med Riksantikvarieämbetet.

I största möjliga mån har gammalt material och teknik använts och huvudsakliga konstruktionsdetaljer har lämnats fullt synliga. Byggnadernas kulturhistoriska värde har på så vis kunnat bevaras. Första spadtaget togs den 6 december 2011 och i månadsskiftet augusti-september 2012 kunde de färdiga lokalerna tillträdas.

Utställningarna

Utställningen om ”Regementsheden”, byggs nu kring tre tänkta bokstäver ”T”: Torpet, Trossboden och Tältet. Vid Torpet skildras soldatens och hans familjs livsvillkor hemma ”på roten” kring en soldattorpskuliss i fullskala, inredd med 1700-talsinventarier från Jönköpings läns museum. Trossboden är en utställning över soldatens uniformer, vapen och övrig utrustning. Vid Tältet slutligen, visas soldaten på övning och i krig. Utställningen om Ingenjörstrupperna kommer att inledas med en historisk exposé över borg- och fästningsbyggande från medeltid till våra dagar. En viktig lokal koppling görs till pågående arkeologiska undersökningar av lämningarna av Jönköpings slott, en av de tre riksfästningarna under 1600- och 1700-talen. En del av utställningen kommer att behandla Ingenjörstruppernas fredsförband, medan större delen av utställningsytan kommer att göras tematisk. Växelvis kommer här olika förmågor ur Ingenjörstrupperna att presenteras, exempelvis brobyggnad, minröjning,

Digitalisering av utställningen om "Ingenjörtrupperna" i den södra utställningshallen. Illustration: Sebastian Petterzon 2012.

Digitalisering av utställningen om "Regementsheden" i den norra utställningshallen. Illustration: Sebastian Petterzon 2012.

byggnation av värn, internationell tjänst osv. En mindre del av ytan kommer att behandla verksamheten vid skjutfältet.

Inom de centrala museilokalerna ryms även ett omfattande bibliotek, ett konferensutrymme, samt ett föremålsmagasin, där för närvarande en digital katalogisering av museets föremålssamlingar pågår. De katalogiserade föremålen kan beskådas på www.digitaltmuseum.se – tillsammans med övriga i SMHA ingående museers samlingar. De delar av samlingarna som inte ryms i utställningarna eller i det egentliga föremålsmagasinet, kommer i framtiden att kunna beskådas i så kallade "öppna magasin" i närliggande byggnader.

Satellitverksamheter

Ett antal så kallade "satellitverksamheter" kring Miliseum är också värda att nämna. År 2009-2010 omlokaliseras en soldattorp miljö, Lillemo, från Eksjö till Västra lägret. Denna utgör Miliseums huvudsakliga pedagogiska arena. Det är här som skolklasser och andra intresserade får stifta bekantskap med livsvillkoren för en indelt soldat och hans familj i 1800-talets Småland.

Miljön utgör i sig också en potentiell scen för friluftsteaterverksamhet.

Inom lägret planeras också för en så kallad "fältarbetspark" där olika krigsbroar, skyddsvärn och annat från Ingenjörstruppernas verksamhet kan förevisas i fullskala. Tillsammans med Jönköpings läns museum bedrivs ett slagfältsarkeologiskt projekt, "Getaryggen 1567", vilket har lokaliserat platsen för en batalj mellan svenskar och danskar strax väster om Jönköping inom ramen för det Nordiska Sjuårskriget. Genom undersökningar med metalldetektor, georadar och scanning från luften har ett anmärkningsvärt fyndmaterial grävts fram ur jorden. Projektet har rönt stor uppmärksamhet såväl inom som utom Sverige. Fynden och den samlade kunskap som byggs upp genom projektets verksamhet, kommer att tillgängliggöras inom Miliseum. ■

Minröjningsfordon Mv 103C Deminer (prototyp från 1990-talet), när den anlände till Skillingaryd.

Fakta Miliseum Skillingaryd

Miliseum kommer att visas i september 2013. Exakt datum är ännu av olika skäl inte beslutat. Öppettiderna kommer att vara generösa. Det kommer bl a att presenteras på SMHA hemsida www.smha.se och på museets egen hemsida www.vaggeryd.se/museum.

Kontaktuppgifter

Besöksadress:
Artillerigatan 14, 568 30 Skillingaryd
Postadress: c/o Vaggeryds Kommun,
Box 43, 568 21 Skillingaryd
Tel: 0370-678950
Tel: Sven Engkvist: 0370-67 82 62
Tel: Kaj Nordquist: 070-329 57 01
Hemsida: www.vaggeryd.se/museum
e-mail: sven.engkvist@vaggeryd.se

